

“INNOVATSION MENEJMENT: RAQOBATBARDOSHLIKNING YANGI PARADIGMASI”

Ungarov Bexzod Turgun o'g'li

Samarqanda davlat pedagogika instituti magistranti

behzodbekungarov@gmail.com

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18719969>

Zamonaviy biznes muhitida innovatsiyalar nafaqat rivojlanish omili, balki omon qolishning asosiy sharti hisoblanadi. Global raqobat kuchayib borayotgan sharoitda innovatsion menejment – bu faqatgina yangi mahsulotlar yaratish emas, balki tashkiliy madaniyat, biznes jarayonlari, xodimlar bilan ishlash usullari va qiymat takliflarini qayta ko'rib chiqishdir. Ushbu maqolada innovatsion menejmentning zamonaviy tendensiyalari, uning biznes strategiyalariga integratsiyasi va muvaffaqiyatli amaliyot namunalari haqida so'z yuritiladi.

Innovatsion Menejmentning Evolyutsiyasi: An'anaviy va zamonaviy yondashuvlar An'anaviy innovatsion menejment ko'pincha "ishlab chiqarish" modeliga asoslangan bo'lib, innovatsiyalar alohida bo'limlar tomonidan amalga oshirilgan. Zamonaviy yondashuv esa innovatsiyani butun tashkilot bo'ylab tarqalgan uzluksiz jarayon sifatida ko'radi. Bu "ochiq innovatsiya" (Open Innovation) modeliga o'tishni anglatadi, unda kompaniya ichki va tashqi bilim manbalarini integratsiya qiladi. Innovatsion menejmentning to'rt asosiy bosqichi G'oya yaratish va identifikatsiya qilish – ichki va tashqi manbalardan innovatsion g'oyalarni to'plash. Baholash va tanlash – g'oyalarni strategik moslik, texnik imkoniyatlar va iqtisodiy maqsadga muvofiqligi bo'yicha baholash. Amaliyotga joriy etish – tanlangan g'oyalarni loyihalar yoki prototiplarga aylantirish. Masshtablash va tijoratlashtirish – muvaffaqiyatli innovatsiyalarni bozorga chiqarish va kengaytirish[1].

Innovatsion madaniyat: Tashkilotning Yurak Urishi Xatarlarni qabul qilish madaniyati: Innovatsion muvaffaqiyat uchun muhim omil – bu xatarlarni qabul qilish madaniyatini shakllantirish. Menejerlar xodimlarni tajriba o'tkazishga va hatto muvaffaqiyatsizliklardan saboq olishga rag'batlantirishi kerak. Google va Amazon kabi kompaniyalar xodimlarining 10-20% vaqtini yangi g'oyalar bilan shug'ullanishga bag'ishlashlariga imkon beradi. Ko'p funksiyali jamoalar va hamkorlik, Innovatsion yechimlar ko'pincha turli sohalar mutaxassislarining hamkorligida paydo bo'ladi. Raqobatbardosh ustunlikka erishish uchun kompaniyalar marketing, ishlab chiqarish, moliya va texnologiya bo'limlari o'rtasidagi to'siqlarni yo'q qilishi lozim[2].

Xodimlarni rag'batlantirish va ishtirokini ta'minlash, Innovatsion jarayonlarda barcha darajadagi xodimlarning ishtiroki muhimdir. "Quyidan yuqoriga" innovatsiya modellari xodimlarga o'z takliflarini bevosita boshqaruvga etkazish imkoniyatini beradi, bu esa ularning motivatsiyasini oshiradi. Innovatsion Strategiyalar va Modellar: Disruptiv (buzuvchi) innovatsiyalar: Klayton Kristensen tomonidan ilgari surilgan disruptiv innovatsiya tushunchasi hozirgi kunda ko'plab sohalarda o'z aksini topmoqda. Bu innovatsiyalar mavjud bozorlar qiymat tarmoqlarini o'zgartiradi yoki yangi bozorlar yaratadi. Misol uchun, Netflix videoni ijaraga olish bozorini, Uber esa transport xizmatlari sohasini o'zgartirdi. Ochiq innovatsiya modeli Kaliforniya universiteti professori Genri Chesbrough tomonidan taklif etilgan "Ochiq innovatsiya" modeli kompaniyalarni ichki va tashqi innovatsiya manbalaridan foydalanishga undaydi. Bu model startaplar, universitetlar, mijozlar va hatto raqobatchilar bilan hamkorlik qilishni o'z ichiga oladi[3].

Yashil innovatsiyalar va barqarorlik Hozirgi davrda innovatsiyalar nafaqat iqtisodiy samaradorlik, balki ekologik barqarorlik va ijtimoiy mas'uliyatni ham hisobga olishi kerak. "Yashil innovatsiyalar" atrof-muhitga salbiy ta'sirni kamaytiradigan, resurslarni tejaydigan texnologiya va yechimlarni o'z ichiga oladi. Texnologiyalar Innovatsion Menejmentga Ta'siri: Sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili AI va katta ma'lumotlar tahlili innovatsion jarayonlarni sezilarli darajada optimallashtiradi. Ular bozor tendensiyalarini bashorat qilish, mijozlar ehtiyojlarini aniqlash va innovatsion loyihalarni boshqarish imkoniyatini beradi. Bulutli texnologiyalar va hamkorlik platformalari, Bulutli texnologiyalar global miqyosda hamkorlikni osonlashtirib, innovatsion jamoalarning samaradorligini oshiradi. Virtual hamkorlik platformalari turli geografik joylashuvdagi mutaxassislarining birgalikda ishlashiga imkon yaratadi.

Blockchain va innovatsion biznes modellari: Blockchain texnologiyasi nafaqat moliya sohasida, balki zanjirli etkazib berish tizimlarini boshqarish, intellektual mulk huquqlarini himoya qilish va yangi ishonch modellarini yaratishda innovatsion yechimlar taklif etadi. Innovatsion Menejmentda Muvaffaqiyat Omillari va To'siqlar: Muvaffaqiyat omillari Rahbarlik va strategik ko'rish – innovatsiyani ustuvor yo'nalish sifatida qabul qilgan rahbarlar. Moslashuvchan tashkiliy tuzilma – tez o'zgaruvchan bozor sharoitiga tez moslasha oladigan tizimlar. Davomiy ta'lim va ko'nikmalarni rivojlantirish – xodimlarning yangi ko'nikmalar o'zlashtirishi uchun imkoniyatlar. Mijozlarga yo'naltirilgan yondashuv – haqiqiy bozor ehtiyojlariga asoslangan innovatsiyalar[3].

Asosiy to'siqlar: Qisqa muddatli natijalarga e'tibor – uzoq muddatli innovatsion rivojlanish o'rniga darhol daromad keltiradigan loyihalarga ustuvorlik berish. "Silos" mentaliteti – bo'limlar o'rtasidagi aloqaning etishmasligi. O'zgarishlarga qarshilik – an'anaviy usullarga mahkam yopishib olish. Innovatsiyalarni baholash qiyinchiliklari – innovatsion loyihalarning ROI ni aniqlashning qiyinligi. Innovatsion menejment bugungi biznes dunyosida muvaffaqiyatning kaliti hisoblanadi. U nafaqat yangi mahsulotlar yaratish, balki butun tashkilotni raqobatbardosh, moslashuvchan va barqaror rivojlanishga yo'naltirishni anglatadi. Innovatsion menejmentni amaliyotga tatbiq etish uchun kompaniyalar nafaqat yangi texnologiyalar va modellarni qabul qilishi, balki tashkiliy madaniyat va qadriyatlarini tubdan o'zgartirishi kerak. Muvaffaqiyatli innovatsion ekotizim yaratgan tashkilotlar o'z sohalarida yetakchilik pozitsiyasini egallab, uzoq muddatli rivojlanishni ta'minlay oladi[4].

O'zbekiston korxonalarini uchun innovatsion menejment tamoyillari global bozorga integratsiya, mahalliy resurslardan samarali foydalanish va barqaror iqtisodiy o'sishni ta'minlash yo'lida muhim imkoniyatlar yaratadi. Innovatsion menejmentni amaliyotga tatbiq etish bosqichma-bosqich jarayon bo'lib, bunda davlat, biznes va ilmiy muassasalarning yaqin hamkorligi hal qiluvchi ahamiyatga egadir. Jahonning jadal rivojlanib borayotgan ta'lim va iqtisodiyotida boshqaruvning yangi usullari bo'lgan talab oshib bormoqda. Har bir samarali boshqaruv usuli va yondashuvi yuqoridagi sohlarni rivojlantirishning asosiy omillaridan biridir. Innovatsion menejmentning asosiy maqsadi yangi yondashuvlar va zamonaviy talablarga mos ravishda takliflarni taqdim qilishdir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Christensen, C. M. (1997). The Innovator's Dilemma: When New Technologies Cause Great Firms to Fail.
2. Chesbrough, H. W. (2003). Open Innovation: The New Imperative for Creating and Profiting from Technology.

3. Tidd, J., & Bessant, J. (2020). Managing Innovation: Integrating Technological, Market and Organizational Change.
4. Drucker, P. F. (1985). Innovation and Entrepreneurship: Practice and Principles.
5. O'zbekiston Respublikasining "Innovatsion faoliyat to'g'risida"gi Qonuni va tegishli normativ-huquqiy hujjatlar.

